

109. Tiistaina 22 päivänä syyskuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ensimmäinen käsittely

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys vaalilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4320

Hallituksen esitys 48/1998 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 5/1998 vp
Lakialoite 47, 50/1998 vp
Toivomusaloite 2, 4—7/1995 vp, 1/1997 vp, 4/1998 vp

2) Hallituksen esitys televisio- ja radio-toimintaa koskevaksi lainsäädännöksi 4326

Hallituksen esitys 34/1998 vp
Suuren valiokunnan mietintö 3/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 6/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 21 kohdan kumoamisesta 4334

Hallituksen esitys 81/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi aravalain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys 90/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta 4334

Hallituksen esitys 69/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 23/1998 vp

6) Hallituksen esitys laiksi arvonnäisäverolain 79 ja 85 a §:n muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys 33/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 24/1998 vp

7) Hallituksen esitys Australian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ,,

Hallituksen esitys 97/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 25/1998 vp

8) Hallituksen esitys Israelin kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ,,

Hallituksen esitys 98/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 26/1998 vp

9) Hallituksen esitys laiksi väylämaksulain muuttamisesta 4335

Hallituksen esitys 84/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 7/1998 vp

10) Hallituksen esitys konttilaiksi sekä turvallisista konteista tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 4335

Hallituksen esitys 86/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 8/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aura, Backman, Brax, Dromberg, Elo, Halonen, Helle, Huttu-Juntunen, Isohookana-Asunmaa, Itälä, Jansson, Juurola, Jääskeläinen, Kaarilahti, Kautto, Korkea-osa, Koski V., Kukkonen J., Kurola, Laakso, Lax, Lehtosaari, Leppänen J., Luhtanen, Manninen, Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Myllyniemi, Niinistö, Rantanen, Ryhänen, Saarinen, Savela, Suhola, Tiuri, Vehkaoja, Veteläinen, Viitanen ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Suhola ja Juurola.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden perusteella edustajat Lehtosaari, Ryhänen ja Viitanen, virkatehtävien perusteella edustajat Aura, Backman, Huttu-Juntunen ja Niinistö sekä muun syyn perusteella edustajat Saarinen, Vehkaoja ja Veteläinen,

tämän kuun 24 päivään virkatehtävien perusteella edustajat Brax, Elo, Helle, Itälä, Jansson, Jääskeläinen, Kaarilahti, Korkea-osa, V. Koski, J. Kukkonen, Kurola, J. Leppänen, Luhtanen, Manninen ja Wahlström sekä

tämän kuun 25 päivään virkatehtävien perusteella edustajat Dromberg, Halonen, Isohookana-Asunmaa, Kautto, Laakso ja Tiuri.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 17 päivänä syyskuuta 1998 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 57—59.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 57 osalta valtiovarainvaliokunnan sekä asioiden n:ot U 58 ja 59 osalta liikennevaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys vaalilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 48/1998 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 5/1998 vp
Lakialoite 47, 50/1998 vp
Toivomusaloite 2, 4—7/1995 vp, 1/1997 vp, 4/1998 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Lakiehdotusten toisessa käsittelyssä tein vaalipiirijakomutosesityksiä. Ne hävitettiin sekä eduskunta-vaalien että europarlamenttivaalien osalta.

Nyt kolmannessa käsittelyssä totean saatesanoiksi ehkäpä hallituksen suuntaan, että lähinnä siltä osin toivoisin, että kaikkien Suomen kansalaisten ääni olisi yhtä arvokas, ja silloin mielestäni seitsemän kansanedustajan vaalipiiri on liian pieni verrattuna Etelä-Suomen suuriin vaalipiireihin.

Toisaalta myös eurovaaleissa, jos vaalipiirinä on koko maa, saattaa käydä, että meidän kaikki edustajamme ovat täältä pääkaupunkiseudulta niin sanottuja julkkishenkilöitä.

Arvoisa puhemies! Kolmanneksi asia, joka on aiheuttanut keskustelua näissä kahdessa käsittelyssä, eli vaalirahoituksen julkisuus, johon myös arvoisa puhemies näytti viikonvaihteessa ottavan hieman kantaa. Siltä osin toivoisin, että asetettu työryhmä veisi asian nopeasti päätökseen,

jotta nähtäisiin, minkälaisia esityksiä sieltä on tulossa.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnassa pitkään pohdittiin, minkälainen vaalitapa europarlamenttivaaleissa tulisi olla, ja minun täytyy kyllä henkilökohtaisesti sanoa, että olisin kyllä kallistunut toiselle kannalle ja kannattanut alueellista vaalijärjestelmää. Nimittäin nykyinen järjestelmä, jossa meillä on valtakunnalliset vaalit, johtaa yksinkertaisesti siihen, että vain parlamentaarikot, jotka haluavat vetäytyä eläkkeelle, jotka ovat valtakunnallisesti tunnettuja, tai sitten muut julkiset pyrkivät ja voivat tulla valituiksi Euroopan parlamenttiin, mutta eivät sellaiset henkilöt, jotka ovat aktiivisessa poliittisessa vaiheessa ja ovat esimerkiksi tehneet työtä maakunta- tai kuntatasolla.

Toinen seikka, joka olennaisesti liittyy tähän, on se, että kun pyritään hoitamaan omaa vaaliipiiriä, jos europarlamentaarikon vaaliipiirinä on koko valtakunta, se alue ei tule kyllä kunnolla hoidetuksi valitettavasti. Jos voisi keskittyä neljanteen osaan maata, niin uskon, että kontaktit kenttään olisivat paljon paremmat ja myös sillä tavalla kenttä ja alueelliset intressit tulisivat paremmin hoidettua.

Täytyy myös sanoa, mitä kaiken kaikkiaan tulee tähän valintaan, että pelkään pahoin sitä, että hieman riippuen puolueesta valitut henkilöt keskittyvät tietyille alueille. Kokoomuksessa helposti käy näin, että pääosa valituista tulee pääkaupunkiseudulta, ja esimerkiksi keskustassa niin, että pääosa henkilöistä tulee Pohjois-Suomesta. Tätä ei välttämättä voi mielestäni pitää kovinkaan hyvänä, joten olisi ollut joka tapauksessa parempi, että puolueet ehkä olisivat voineet valita järjestelmän, vaikka myönnän, että järjestelmä on sekava, jos puolueet voivat valita. Mutta jos on pakko valita alueellisesta tai valtakunnallisesta, niin olisin kyllä pitänyt alueellista järjestelmää parempana, jos halutaan pyrkiä siihen, että turvataan europarlamentaarikkojen laatu ja europarlamentin työ.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Vistbackan ehdotus siitä, että siirryttäisiin suurläänikohtaiseen vaaliipiirijakoon eduskuntavaaleissa, on tietysti yhtäkkiäisesti ajatellen hyvää tarkoitettava, mutta toteutuessaan, jos ajatellaan, että nykyisin vaaliipiirijako on maakuntakohtainen, tällaisissa suurlääneissä, joissa on useita maakuntia, sattuisi juuri niin, että valtaosa kansanedustajista saattaisi tulla julkisiperiaatteilla

tietystä maakunnasta ja toiset jäisivät kokonaisuudessaan sen järjestelmän ulkopuolelle. Eli toisin sanoen kyllä tämä nykyinen maakuntakohtainen järjestelmä ilman muuta tasapuolisesti kohtelee eri alueita maakunnallisesti. Se on sitten eri asia tietysti, että Etelä-Suomi on erityisen hyvässä asemassa, koska täältä valitaan eniten kansanedustajia. Minun mielestäni suurläänikohtainen vaaliipiirijako olisi oikeastaan vielä pahempi kuin nykyinen järjestelmä, vaikkakin tämä on tietysti pääkaupunkiseutua suosiva.

Liettuan parlamentin puhemiehen vierailu

P u h e m i e s : Arvoiset kansanedustajat! Ilmoitan, että Liettuan parlamentin puhemies Vytautas Landsbergis valtuuskuntineen on saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun puhemies Landsbergisin seurueineen tervetulleiksi eduskuntaan. (Suosionsoitauksia)

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Niin kauan, kun EU-vaalijärjestelmästä on keskusteltu, on käytetty erittäin painavia puheenvuoroja sen suuntaan, että meillä pitäisi olla alueellinen järjestelmä. Täytyy ihmetellä, miksi sitä ei kuitenkaan ole saatu, ja edelleen me saamme sen puolesta täällä puhua eikä tulosta tule.

Jos ajatellaan EU-edustusta, niin nimenomaan siellä pitäisi edustajien olla alueiden edustajia suoraan, jopa pääkaupunkiseutujen ohi. Subsidiariteetti edellyttäisi sitä. Kaikki järkisyöt puoltaisivat tätä. Täytyy ihmetellä, että näin ei ole käynyt, kun otetaan vielä huomioon se, että EU:n budjetista valtaosa, tärkeimmät rahat, on alueille tärkeitä rahoja. Maatalouden lisäksi rakennekehitysrahat muodostavat vähintään 70 prosenttia budjetista, mutta siitä huolimatta meillä käydään vaaleja, jotka keskittyvät pääkaupunkiseudun ympärille. Tämä on suuri epäkohta, ja täytyy valittaa, että parempaa ratkaisua ei ole löytynyt.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Sekä ed. Sasin että ed. Kemppaisen ajatuksenjuoksuun yhtyen voi valittaa todellakin, että tässä asiassa ei päästy eteenpäin. Olin aikanaan, kun järjestelmää luotiin, sitä mieltä, että nelijako olisi syytä toteuttaa. Olen edelleenkin sitä mieltä, että näin olisi pitänyt voida viimeistään tässä vaiheessa nyt tehdä.

Jos jossakin niin Suomen tapaisessa maassa olisi mielestäni tärkeätä varmistua siitä, että maan eri puolilta ja eri alueilta tulisi edes kutakuinkin ja mahdollisimman tarkkaan sama määrä valituksi EU-parlamenttiin edustajia. Tässä mielessä tämä malli, mihin nyt ollaan päätyvässä, ei todellakaan takaa tämän tavoitteen toteutumista. On valitettavaa, että tämä asia tulee saamaan nyt mietinnön mukaisen ratkaisun.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Toivoisin, että ihmiset osaisivat kuitenkin erottaa toisistaan europarlamentin ja alueiden komitean. Vaikka EU-rahoja tuleekin alueille, europarlamentti ei todellakaan suorita tätä rahojen jakamista eri alueiden kesken, mutta sen sijaan alueiden komitealla on sen asian kanssa jotakin tekemistäkin. Sen takia pidän nykyisessä vaalijärjestelmässä suurempana ongelma sitä, että se suosii politiikan ulkopuolisten julkisehdokkaiden tulemistä, jotka eivät ole hyviä Suomen edustajia. Tässä suhteessa katson ehkä eniten kokouksen suuntaan.

Ed. Tiusaanen: Arvoisa rouva puhemies! Edelliseen ed. Soininvaaran puheenvuoroon ja muihinkin viitaten kai se sitten on niin, että niin sanottujen ammattipoliitikkojen pitää katsoa peiliin ja sieltä tulee se vastaus, minkä takia ihmiset äänestävät julkiksia tai julkisuuden henkilöitä. Kyllä tietysti he tekevät oman ratkaisunsa aivan perustellusti. Jos ammattipoliitikko ei pysty kilpailemaan julkisuuden henkilön kanssa, niin se on kyllä lähinnä sitten ammattipoliitikon ongelma eikä niinkään äänestäjien tai julkisten ongelma.

Ed. Ihama: Arvoisa puhemies! Jotta tulisi selkeästi näkyviin, että perustuslakivaliokunnan linjaus ei saa yksimielistä kannatusta, niin käytän itsekin puheenvuoron. Suhtaudun varuksella perustuslakivaliokunnan kantaan, että koko maa toimii yhtenä vaalipiirinä EU-vaaleissa. Haluan todeta, että perustuslakivaliokunta otti tässä kannan vastoin hallituksen esitystä, joka olisi sallinut alueelliset vaalipiirit. Perustuslakivaliokunnassa valittu linja aiheuttaa sen, että esimerkiksi Pohjois-Suomesta ja Itä-Suomesta on vaikea saada eräissä puolueissa ehdokkaita yleensä asetettua, saati sitten, että ehdokkaat voisivat tulla valituiksi. Tämä on tietysti puute koko systeemissä. Julkkisehdokkaiden puolesta näyttää perustuslakivaliokunta liputtavan.

Ed. Kankaanmäki: Arvoisa puhemies! Keskustelu on vähän jälkijättöistä, kun ollaan asian kolmannessa käsittelyssä. Ensimmäisessä käsittelyssä lausuin samoja epäilyjä valitun mallin järjestyksestä. Mielestäni tässä on nyt kyllä se järki, että kaksoismallista luovutaan eli siitä, että jotkin puolueet voisivat olla alueellisilla listoilla ja jotkut valtakunnallisilla samanaikaisesti samoissa vaaleissa. Se malli olisi varmasti aiheuttanut melkoisen sotkun. Viime EU-vaaleissa ei näin tapahtunut, vaan kaikki olivat valtakunnallisilla listoilla liikkeellä. Kokemukset niistä vaaleista ovat ilmeisesti olleet perustuslakivaliokunnassa sen verran pohdittavana, että tähän malliin on päädytty, yhteen malliin ja valtakunnallisten listojen malliin. Noissa vaaleissa kyllä alueellinen edustavuus tuli kohtuullisesti toteutuneeksi, mutta suuri vaara on jatkossa kyllä, että kaikki EU-parlamentin edustajat ovat etelän suurista keskuksista ja joitakin julkiksia.

Tämä kehitys on vahingoksi varmasti Euroopan unionille ja Suomen kansalle, jos näin käy, mikä on pelättävissä. Näin myös asiat ja ihmiset etääntyvät ja vaikutusmahdollisuudet vähenevät siihen päätöksentekoon, joka yhä mittavammin siirtyy pois kansalliselta tasosta Euroopan unionin tasolle. Tosin se ei siirry Euroopan unionin parlamentille, vaan siellä virkakoneistolle.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Palaan eduskuntavaalien vaalipiirijakokysymykseen. Jo lähetekeskustelussa kiinnitin huomiota kahteen tekijään, jotka puoltavat eduskuntavaalien vaalipiirien kehittämistä ja muuttamista vastaamaan uutta suurläänijakoa.

Ensimmäinen on nimenomaan edustavuus eli demokratian toteutuminen alhaisimmalla vaalikynnyksellä. Toinen on se, että edelleen alueellinen kehittämisote on liian pirstoutunut monilla maamme alueilla maakuntajakoon pitäytyvässä vaalipiirijaossa: laajempi kohtalonyhteyden ymmärtäminen, laajempien elinkeino- ja infra-asioiden yhteinen edistäminen eri alueilla.

Jos ajatellaan esimerkiksi Itä-Suomea, olisi erittäin välttämätöntä, että myös poliittista sitoutumista koko Itä-Suomen haasteisiin ja vaateisiin tapahtuisi juuri samaan vaalipiiriin kuulumisen kautta.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Haluan todeta yhden näkökulman liittyen keskusteluun siitä, minkä takia Euroopan parlamentissa on aika paljon julkiksia ja miksi heidän on helpompi tulla valituiksi: yksinkertaisesti siitä syystä, että

henkilön tekeminen tunnetuksi koko valtakunnassa maksaa äärimmäisen paljon, jos se halutaan tehdä mainonnan keinoin. Siitä syystä valitut ovat juuri julkiksia tai kokeneita parlamentaarikkoja.

Seuraavien vaalien osalta huoli tulee ehkä olemaan edellisen vaalin tulos eli se, että, kun ensimmäistä kertaa valittiin vaaleilla Euroopan parlamentin jäseniä, tässä yhteydessä tietysti oli tilanne se, että oli paljon paineita kokeneitten parlamentaarikkojen joukossa siirtyä Euroopan parlamenttiin. Mutta moni heistä nyt vetäytyy. Luulen, että seuraavissa vaaleissa tullaankin näkemään se, että kokeneita parlamentaarikkoja on vielä vähemmän ja julkiksia vielä enemmän, enkä usko, että lopputulos on tältä kannalta kovinkaan tyydyttävä.

Ponnet asiassa eivät auta, mutta pidän kyllä tärkeänä sitä, että sen jälkeen kun seuraavat Euroopan parlamentin vaalit on käyty, hallitus ja eduskunta yhdessä arvioivat, onko syytä muuttaa vaalijärjestelmää eli säilytetäänkö se valtakunnallisena vai siirryttäisiinkö vihdoinkin alueelliseen vaalipiirijärjestelmään.

Ed. Suhola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Edustan samaa mielipidettä kuin ne kollegat, jotka ovat kannattaneet eurovaalia alueellisena vaalina, koska silloin ehdokkaiden ja EU-parlamenttiin valittujen laajempi asiantuntemus ja eri alueiden tuntemus vahvistuisi. Vaalikampanja, niin kuin äskenkin mainittiin, tulee erittäin kalliiksi ja rasakaaksi ehdokkaille, jos koko maa on vaalipiirinä, joten tämäkin otettakoon huomioon.

Eduskuntavaalien vaalipiirit tulee saada sen sijaan maakuntapohjaisiksi, ei suurläänipohjaisiksi.

Ed. Juurola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Tätä on siis politiikka härskeimmillään ja törkeimmillään. Kun ed. Vistbacka ehdotti tätä perjantaina ja minä kannatin, hävisimme äänestyksen 179 vastaan 2. Keskustassa kukaan ei kannattanut tätä, millä he nyt hurskastelevat, että pitäisi saada äänestää alueellisesti. Tämä teko-oppositio, kristilliset, ovat nyt heränneet, että hei, tällähän

voisi kerätä irtopisteitä. Mutta tätä tosiaan kannattivat vain ed. Vistbacka ja minä.

Julkiskysymys on siinä mielessä naurettava, että olen nähnyt, että teistä suurin osa on pelkkiä populistiteja. On olemassa sellaisia julkiksia, jotka ovat kansan suosikkeja. On aivan eri asia olla kansan suosikki kuin tavallaan härskisti käyttäytyvä populistipoliitikko, joka tässäkin asiassa irtopisteitten takia nyt puhuu, kun lehtereillä on vähän enemmän sakkia, ihan eri tavoin kuin äänesti juuri viime perjantaina.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Eduskunta kävi lain toisessa käsittelyssä hyvin vilkkaan keskustelun asiasta koskien nimenomaan eduskuntavaalien vaalipiirijakoa ja EU-parlamenttivaaleja. Mielestäni nämä kaksi asiaa on nähtävä erilaisina.

EU-vaaleissa koko maan vaalipiiri tässä vaiheessa, kun Suomi aloittelee jäsenenä myös Euroopan unionin hallintoon osallistumista, saatava olla hyvin perusteltua. Mutta on viisasta, että eduskunta seuraa asioiden kehittymistä ja on valmis myös tarkistamaan aiemmin tekemiään päätöksiä tässäkin asiassa.

Mitä tulee eduskuntavaaleihin, en pidä kovin hyvänä sitä, että Suomi siirtyisi niin sanottuun suurläänivaalipiirijakoon, koska se suosisi väestökeskuksia. Väestöpohja ratkaisisi merkittävästi edustajien lukumäärän. Silloin Itä-Suomi, Pohjois-Suomi ja osin Keski-Suomi kärsisivät. Tätäkin asiaa on tarkoin seurattava. Tässä vaiheessa hallituksen esitys on mielestäni perusteltu.

Ed. Johannes K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Olin totesi, perustuslakivaliokunnan lausuma pitää sisällään juuri sen toimeksiannon, että seurataan kokemuksia, ja jos näyttää siltä, että edustus EU-parlamentissa keskittyy kovin vahvasti pelkästään pääkaupunkiseudulle, voidaan palata alueelliseen vaalipiirijärjestelyyn. (Ed. S. Kanerva: Aina voidaan palata!)

Esimerkiksi ed. Pekkarisen puheet eivät ole kovin luotettavia sikäli, että keskusta nimenomaan valitsi valtakunnallisen ehdokasasettelun, vaikka viime vaaleissa oli mahdollista valita myös alueellinen. Haluttiin, että Paavo Väyrynen ja Sirkka-Liisa Anttila populistisilla kampanjoillaan kokoavat ääniä kautta maan, vaikka hyvin olisi voitu valita myös alueellinen toimintatapa. Toisaalta keskustan sisältä kyllä löytyi esimerkkejä siitä, samoin kuin sosialidemokraattienkin, että alueellisesti keskitetyllä kampanjalla

pystytään keräämään riittävä äänimäärä myös valtakunnallisessa vaalitivassa EU-parlamenttiin nousua vasten.

Suhteellisuus ja alueellinen edustavuus ovat väkisinikin vastakkain EU-parlamentin vaalitapa valittaessa. Kyllähän 16 edustajan joukossa kuitenkin suhteellisuus, jos ajatellaan, mitä asioita EU-parlamentissa käsitellään, on keskeisempi periaate kuin se, että hyvin tarkasti alueellisesti olisi jokainen kulmakunta edustettuna.

Ed. T a h v a n a i n e n : Arvoisa puhemies! Minäkin näen tässä keskustelussa hyvin paljon populismin piirteitä juuri sen vuoksi, että väkisinään vaalitoimikunta, jossa puolueet olivat edustettuina, on saanut työnsä valmiiksi ja siinä nimenomaisesti niin kokoomus kuin pienpuolueet olivat hyvin pitkälle sillä linjalla, että valtakunnallisen listan on oltava käytössä. Tietysti myös tässä tapauksessa vaalitoimikunta jätti kompromissiesityksen, jonka mukaan sekä alueellinen että valtakunnallinen listavalinta olisivat vaihtoehtoina.

Mielestäni on parempi, että on yksi selkeä vaihtoehto. Tässä tapauksessa on päädytty valtakunnalliseen listaan, mikä mielestäni on valittavaa nimenomaan sen kannalta, että pitkän työn puurtajat eivät välttämättä tässä vaalitivassa tule palkituiksi ja valituiksi aina uudelleen. Siinä mielessä valtakunnan julkisuudella on ikäviä piirteitä.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Virtanen totesi, on mielenkiintoista todeta se, että kun asia oli toisessa käsittelyssä, silloin ei keskustapuolueen taholta tällaisia puheita tullut. Ne puheet, joissa otettiin myönteinen kanta muutosesityksiini, tulivat lähinnä sosialidemokraattien taholta, ja nyt myös ed. Rajamäki kovasti puhui suuresta Itä-Suomen vaalipiiristä. Miksei hän perjantaina äänestänyt näin? Täällä oli esitys pöydällä. Myös keskustapuolueelle voi todeta, että perjantaina äänestettiin EU-vaalipiireistä siltä osin, onko koko valtakunta vaalipiirinä vai ei.

Arvoisa puhemies! Minä vain pelkään sitä, että kun on koko maa vaalipiirinä EU-vaaleissa, meidän äänestysprosenttimme saattaa laskea todella alas. Yhdyn niihin näkökantoihin, joita täällä äsken esitettiin. Kun on maakunnasta omalta alueelta, joku tuttu henkilö, silloin on mahdollista, että mennään mieluummin äänestysuurnille. Vähemmän houkuttelevaa on, että jotakin julkishenkilöä Helsingistä äänestetään.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Näissä puheenvuoroissa on ollut sellainen sävy tähän mennessä ikään kuin meillä ei olisi mitään kokemuksia näistä asioista, ikään kuin ei olisi ollut vaihtoehtoisia kokemustilanteita.

Tavallisissa kansanedustajavaaleissa meillä on sellainen vaalipiiri, jonka pinta-ala on 30 prosenttia Suomen pinta-alasta, meillä on sellainen vaalipiiri, jossa vastaava prosenttiluku on 18, ja näitten alueitten tähän mennessä valitut kansanedustajat — tulevaisuudessa voi olla toisinkin, valitettavasti — ovat pystyneet hoitamaan vaalipiiriensä asiat suhteellisen hyvin. Eli mitään kokemusperäistä syytä siihen, että ei siirryttäisi suurläänipohjaiseen vaalipiirijakoon, ei ole olemassa.

Mikä koskee taas eurovaaleja, niin täällä on jo keritty parilla suulla todeta, että tämä valintatilannehan oli jo ja siinä myös suuret puolueet tekivät selvän valinnan. Turha on kitistä tässä vaiheessa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ei ole mitään merkitystä sillä, vaikka euroedustajat valittaisiin kaikki samasta kylästä Kärsämäeltä. Ensinnäkään näillä euroedustajilla ei ole juuri mitään merkitystä, vaikka he Brysselissä ovat, ja sitten heillä ei ole mitään aluepoliittista merkitystä, vaikka heillä olisikin valtakunnallisesti jotakin merkitystä.

Sen sijaan kansanedustajavaaleissa on erityisen tärkeää se, että vaikka kohta väestöluvun mukaan tietenkin, mennään, mutta kansanedustajien tietynlainen verkosto jakautuu tasaisesti maan eri osiin, eri maakuntiin, koska kansanedustajien ainakin pitäisi tietysti ajaa myöskin oman maakuntansa asioita ja etuja täällä, että tässä mielessä on hyvin tärkeä edustuksellisuus. Niin kuin totesin, euroedustajien osalta, vaikka olisivat samasta kylästä kaikki, sillä ei ole yhtään mitään merkitystä.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Haluaisin vielä puuttua keskusteluun eduskunta-vaalipiireistä. Minusta on hyvä, että hallitus on päättänyt esittämään sitä, mitä se esittää, eli entistä käytäntöä. Nyt täällä käydyssä keskustelussa viitataan edustajien Rajamäki ja Olin puheenvuoroihin. Sosialidemokraateilla on aika lailla mielipiteet hajalla. Ed. Rajamäki olisi halunnut eduskuntavaaleihin suurpiirijä. Minun mielestäni eduskuntavaalipiirien pitää olla, niin kuin ne ovat olleetkin, sillä tavalla suhteessa aluekehitysvastuuseen, että meillä on maakunnalliset vaalit.

Jos on niin pieni maakunta kuin Kainuu, että siellä ei kunnan vaaleja synny, tämä maakunta voidaan panna yhteistyöhön muun Oulun läänin kanssa ja siten saamme kunnollisen vaalin, joka toimii.

Tietysti pienessä vaalipiirissä edustavuuskynys tulee liian suureksi, joten varmaan pitää miettiä, milloin tämä toimii. Mutta joka tapauksessa eduskuntavaalipiirin pitää olla aluekehitysvastuuseen suhteutettuna ja vaalitivalla on silloin myös aluepoliittista merkitystä. Edustajien Olin ja Rajamäki mielipiteet olivat vastakkaisia. Minä olen kyllä ed. Olinin kanssa samaa mieltä.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Johannes Koskiselle muistutan, että kun viime vaaleissa todella oli sekamalli, niin oli alusta lähtien minun mielestäni ilman muuta selvää, että jos yksikin suurista puolueista tuli valinneeksi valtakunnallisen mallin, silloin kaikkien muiden piti käyttää niissä vaaleissa valtakunnallista mallia. Tavallaan aluekohtaisen vaalipiirijaoon käyttöönotto oli teoreettinen mahdollisuus, ei se käytännössä toiminut, ja nyt tästä esityksestä se on todella kokonaan poistettu.

Tässä yhteydessä asetun tukemaan sitä ajatuksenjuoksua, minkä ed. Sasi esitti, eli että vähintäänkin jatkossa pitäisi katsoa, pitäisikö ja kuinka nopeasti ottaa käyttöön aluekohtainen vaalipiirijakojärjestely. Sanon ed. Johannes Koskiselle, että olen ollut koko ajan tätä mieltä. Kovin monessa asiassa hallituksessa ollessani en äänestänyt muuta hallitusta vastaan, mutta tässä asiassa olin alun perin sitä mieltä. Kun hallitus teki silloin päätöksen, olin eduskunnassa kannattamassa hallituksen esitystä. Kun keskustan eduskuntaryhmä on tässä asiassa päättänyt kannattamaan nyt pohjana olevaa esitystä, en äänestänyt toisessa käsittelyssä sitä vastaan. Olin ryhmäni kannalla. Minusta näissä asioissa ratkaisut ovat puolue- ja eduskuntaryhmäkohtaisia, ja oma ryhmäni on valinnut tämän kannan, minkä kaikki tiedätte.

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Kummastelen tätä itkuä EU-parlamenttivaalien alueiden puolesta ja tavallaan valtakunnan julkisuuden perään. Puolueethan juuri nimenomaan tällä hetkellä kansanedustajavaaleissa antavat sitä viestiä, että helsinkiläisten äänet ovat Suomen arvokkaimpia, kun täällä keskeiset puolueet asettavat ehdokkaita. Mielummin halutaan ääniä Helsingistä kuin Vetelistä ja Kannuksesta tai Salosta. Nimenomaan siinä, että kansanedusta-

javaaleissa keskitytään pääkaupunkiseudulle, luodaan sellaista ilmapiiriä, että kaikkien Suomen kansalaisten äänet eivät ole yhtä arvokkaita.

EU-parlamenttien aluejako on toissijainen ja mielestäni alueellinen EU-vaali olisi aivan väärä viesti, koska se antaisi kansalaisille todella viestin, että he edustaisivat siellä Neljäsosa-Suomen asiaa. He edustavat siellä Suomen asiaa toimimalla oman puolueensa puolueyhdyksessä, ajamalla Euroopan unionin kehittämistä. He eivät toimi todellakaan siellä sinänsä alueiden edustajina. Mielestäni kyllä vaalivastavasta pitäisi myös kertoa siitä, mistä vaaleista on kysymys.

Viimeiseksi puutun julkisuusasiaan. Voisin näin teatteriohjaajana sanoa, että julkisuus ei ole laisinkaan niin helppo väline käyttää, kuin ehkä luullaan, tai niin helppo väline käyttää kuin esimerkiksi rahoitus, mitä voi käyttää oman imagon luomiseen tai mainontaan. Julkisuus on eräänlaista avoimuutta ja tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden arvioida ihmistä. On totta, että monet julkisuuden henkilöt ovat eduskunnassa, mutta eivät kaikki julkisuuden henkilöt, jotka asettuvat ehdolle, tule valituiksi. Hyvin monet äärettömän tunnetut julkisuuden henkilöt saavat vaaleissa hyvin vähän ääniä. Julkisuus on kaksiteräinen miekka. Kun asettuu kuvaan vauvansa kanssa, voi olla viesti se, että ah, hän rakastaa vauvaansa paljon ja perhetunteet ovat lähellä, tai voi tulla se viesti, että tässä nyt käytetään vauvaa väärin oman uran luomiseen. Tässä jää aina äänestäjille ja kansalaisille mahdollisuus arvioida henkilöä paljon monipuolisemmin kuin vain lukemalla puolueohjelmaa tai lukemalla rakennettua maksettua ilmoitusta. En usko, että julkisuus on demokratian suurin uhka.

Ed. L a h t e l a : Rouva puhemies! Minä kannatan tässä esityksessä olevaa mallia, koska näen kansanedustajavaaleissa ennen kaikkea sen, jotta jos vaalipiirit tehtäisiin suurvaalipiireiksi eli vaikka nykyiset läänit kattaviksi, niin kyllä siinä kustannukset lisääntyvät huomattavasti. Siinä on omat riskinsä. Se vaatii lisää rahoituksen osalta. Kenellä on paljon rahaa, pystyy hoitamaan reippaasti ne jutut.

Lisäksi tähän liittyy ympäristönäkökulma myös. Jos ajatellaan, että vaikka ed. Mähönen tulevissa eduskuntavaaleissa ravaisi vaikka Tuupovaaran Öllölässä Piekämäeltä asti, eihän siinä ole mitään järkeä. Minä, totta kai, matkustaisin Piekämäelle kovasti ääniä kalastamaan. Minusta alueellinen juttu on kuitenkin tärkeä siinä mie-

lessä, jotta tämä takaa myös kansalaisille oikeuden ja mahdollisuuden tavata edustaja lähellään.

Tässä on puhuttu tällaisia julkisjuttua. Kun on isompi vaalipiiri ja jollakin ihmetempeillä on päässyt julkisuuteen, mahdollisesti semmoinen voisi jopa saada ääniäkin.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Vaalit toteuttavat meillä demokratiaa ja ilmaisevat kansan tahdon. Siksi näiden säännösten pitää olla sellaiset, että kansalaisten äänet ovat mahdollisimman tasa-arvoisia vaikutukseltaan. Jos meillä on hyvin pieniä vaalipiirejä eduskuntavaaleissa, niin kuin nyt on, kynnys nousee kohtuuttoman korkeaksi, jolloin huomattava osa vaalipiirin äänestäjien äänistä menee niin sanotusti hukkaan. Tämä puoli on mielestäni tärkeämpi kuin ympäristö- ja vaalirahoituskuviot, joihin ed. Lahtela vetosi. Vähän suuremmat, ehkä esimerkiksi nykyisen läänijaon mukaiset, vaalipiirit alentaisivat kynnyksen kohtuulliselle tasolle ja toisivat kansalaiset äänestäjinä tasa-arvoisemmiksi kuin he ovat nyt.

Tämä on mielestäni se kaikkein tärkein asia, että ihmiset voivat luottaa siihen, että heidän äänestä vaikuttaa ja heidän äänensä tulee huomioon otetuksi samanarvoisesti muiden äänestäjien kanssa. Meidän vaalipiirijakomme on nyt äärettömän epätasainen, kun Uudeltamaalta valitaan yli kolmekymmentä ja jostakin Itä- ja Pohjois-Suomesta vajaa kymmenen, jopa seitsemänkin, ja kehitys on menossa vain huonompaan suuntaan. Kun aluepolitiikkaa on laiminlyöty, niin väki tuppautuu entisestäänkin tänne. Tähän on puututtava ennen pitkää.

Ed. O l i n : Rouva puhemies! Vaikka tähän esitykseen sinänsä ei varmasti erityisiä muutoksia ehkä tule, tämä keskustelu on merkittävä. Nimittäin ne huolenaiheet, jotka on esitetty pienten alueiden puolesta suhteessa nykyiseen vaalijärjestelmäämme ja vaalimatematiikkaan, pitävät pitkälti paikkansa. Pohjois-Karjalan vaalipiiristä on viisi kuusi kertaa vaikeampi tulla valittua kuin esimerkiksi väkirikkaita alueita, mutta väkirikkailta alueilla on väkeä, ja se on demokratian perusteita: yksi mies, yksi ääni.

Arvoisa puhemies! Täällä on myös viitattu ehdokkaiden ominaisuuksiin ja laatuun. Tässä suhteessa vastuu demokratiassa kuuluu pitkälti puolueille. Ne valitsevat, seulovat, testaavat, kouluttavat ehdokkaitaan. Tässä suhteessa aikamme edustaa sitä, että puolueet ovat muuttu-

massa vaaliorganisaatioiksi, kun ne aikaisemmin toimivat enemmänkin valistusjärjestöinä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyvät kaksi lausumaehdotusta hyväksytään.

Eduskunta yhtyy perustuslakivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys televisio- ja radiotoimintaa koskevaksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 34/1998 vp
Suuren valiokunnan mietintö 3/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 6/1998 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti tästä televisio- ja radiotoimintaa koskevasta lainsäädännöstä. Olen aikaisemmin käyttänyt jo puheenvuoron enkä sen johdosta halua pitempään enää ruotia näitä asioita. Mutta toisessa käsittelyssä, kun kuuntelin puheenvuoroja sen jälkeen, kun olin käyttänyt oman puheenvuoroni, niin ed. Kekkonen totesi, että hänen tietämänsä mukaan puolueet tai niitä lähellä olevat tahot eivät ole, mikäli ymmärsin oikein, mitä ed. Kekkonen totesi, mukana paikallisradiotoiminnassa.

Se vakaa käsitys ja tieto, joka minulla on, on sellainen, että puolueita hyvin lähellä olevat tahot ovat omistajina radioissa jopa siinä määrin, että alkuvaiheessa, kun Helsinkiin radioita tuli, myönnettiin lupia niin, että oli useampia radioita puolueitten suuruuden mukaan omistamassa nii-

tä. Tiedän myös sen, että Pohjanmaalla on paikallisradio, jossa hyvin voimakkaasti ja hyvin läheisesti on mukana ainakin kahden suuren puolueen taustaryhmittymiä.

Arvoisa puhemies! Tiedän tämän sen johdosta, että minä en ollut esittämässä aikoinaan, kun lyhyen aikaa olin ministerinä, lupaaollenkaan tällaiselle omistajapohjalle, vaan esitin aatteellisille, lähinnä urheiluseuroille ja niitä lähellä oleville tahoille. Silloin hävisin äänestyksessä kahdella äänellä. Arvoisa puhemies! Sen verran itse uskallan väittää, että tiedän myös näistä omistussuhteista, vaikka saattaa olla, että ed. Kekkonen ihan vakavasti oli sitä mieltä, että puoluesidonnaisuutta ei olisi.

Arvoisa puhemies! Viimeaikainen kehitys liikenneministeriössä on ollut sen suuntainen, että kahdella eri paikkakunnalla olevia paikallisradioita ketjutetaan. Valitettavasti silloin, kun omistuspohja on tämän suuntainen, ohjelmapolitiikka saattaa muodostua hieman yksisilmäiseksi, koska omistaja kuitenkin saattaa paikallisradiossakin jonkin verran ohjata. Kyllähän on nähty minun mielestäni myös lehdistön osalta ja valtakunnan tason viestimissä, että riippuu vähän siitä, minkälaisen aatemaailman kyseinen toimittaja omaa, minkä mukaista sävyä ainakin jutuissa on.

Sen johdosta, kun meillä on päästy paikallisradiotoimintaan ja saatu se käynnistettyä, itse näkisin mielelläni, että paikallisradiot pysyisivät paikallisradioina. Näissä pienemmissä radioissa tehdään työtä talkoovoimin suurelta osin, mutta silloin kun se lähtee tällaiseen ketjuttamiseen ja lupia myönnetään taikka omistuspohjaa siirretään suurille lehtitaloille tai maakunnan ykköslehdille, paikallisradion alkuperäinen tarkoitus mielestäni hämärtyy.

Toinen asiakin tähän liittyy. Ihan lyhyesti toteaisin, että minua arvosteltiin viime kerralla, kun käytin puheenvuoron, jossa totesin muun muassa, että dekriminalisointi kuuntelun osalta tulee aiheuttamaan sen, että on yhä enenevässä määrin henkilöitä, jotka eivät hanki lupaa, ja sellaista ei muka saisi sanoa. Mutta minun mielestäni, arvoisa puhemies, silloin kun me teemme lainsäädäntöä täällä, kyllä meillä kaikilla täytyy olla oikeus nimenomaan tuoda esiin ne seikat, joissa on aukkoja lainsäädännössä, oltakoon mitä mieltä tahansa periaatteesta, ja minä hyväksyn nimenomaan sen. Tämähän ”helpottaa”, ja varmasti ne tv:n katselijat ovat hyvillään tästä, joilla on hiemankin vilpillinen mieli. He käyttävät varmasti tätä hyväkseen. Mutta minä olin

huolissani siitä, että Yleisradio saa suuren osan tuloistaan nimenomaan lupamaksuista. Silloin Yleisradion taloudellinen pohja saattaa heikentyä joltakin osin.

Arvoisa puhemies! Ketjuttamiseen liittyen, mihin alussa viittasin, ehdotan, että perusteluihin otettaisiin 1. vastalauseen mukaisesti seuraavan sisältöinen lausuma: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, ettei televisio- ja radiotoiminta tarpeettomasti keskity ja ettei sitä ketjuteta siten, että sananvapauden edistäminen ja ohjelmien tasapuolisuus vaarantuvat tai paikallisten televisio- ja radioasemien ohjelmat menettävät paikallisuutensa.”

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Televisio- ja radiotoimintaa koskeva lakipaketti kokonaisuudessaan oli varsin mittava. En puutu puheenvuorossani lain yksityiskohtaiseen sisältöön. Sitä on käyty jo läpi täällä salissa kolmessa istunnossa, ja mahdollisuus siihen on tietenkin vieläkin. Sisältö on lyöty kiinni toisessa käsittelyssä, mutta puutun yhteen asiaan eli tämän lain käsittelytapaan.

Olin liikennevaliokunnassa, ja kun lakipaketti tuli eduskuntaan, saimme kyllä valiokunnan jäsenenä tästä erittäin hyvän informaation liikenneministeriön toimesta jo heti lain käsittelyn alussa, mutta se kiireellisyys, mikä tähän sisältyy, jäi minua vaivaamaan. Ihan sen takia haluan nämä näkemykset kirjauttaa pöytäkirjaan.

Ensinnäkin, laki oli kyllä hyvin valmisteltu ja sen taustalla oli työryhmä, joka teki hyvää työtä. Mutta kun valiokunnassa asiaa käytiin sitten läpi, siihen tuli selvästi jo heti alkuvaiheessa muutosesityksiä ja sieltä löytyi epäkohtia, joita sitten ministeriön kanssa hyvässä yhteisymmärryksessä muuteltiin ja pohdittiin. Mutta se kiireellisyys, kun meille selvästi viestitettiin, että mietintö on saatava valmiiksi kevätistuntokaudella ennen juhannusta, jäi asiassa vaivaamaan, koska lakiin jäi muutamia epäkohtia vielä, jotka olisivat vaatineet selvennystä. Joka tapauksessa, kun tehtiin merkittävä työ valiokunnassa ja hyvinkin suurella vauhdilla, olisi halunnut jättää, ennen kuin lopullisesti olisi mietintö hyväksytty, tietyn ajan, jolloin olisi voitu vielä sulatella, onko kaikki asiat kohdallaan.

Ilmeisesti ministeriössä ja hallituksen puolella pelättiin, että jos tämän annetaan jäädä syksyyn, niin että mietintö olisi tehty vasta syyskuun puolella, se olisi venynyt ja venynyt, mutta tästä ei varmasti ollut kysymys, vaan edustajien halusta tehdä mahdollisimman hyvää työtä.

Kun sosiaalivaliokunnan puolella on jouduttu tekemään budjettilakeja, siellä kyllä tehdään vauhdilla ja tehdään niin sanottua huonoa lainsäädäntöä, mutta silloin, kun olisi mahdollisuus paneutua asioihin todella vakavasti ja hyvin, siihenkään ei nyt sitten oikein ollut mahdollisuutta. Mutta toivottavasti tämä ei jää tavaksi tässä talossa, vaan edustajille annetaan todella mahdollisuus paneutua lainsäädäntötyöhön ainakin niin, että aikaa sille varataan riittävästi.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Lyhyesti myös, koska tästä on tullut sen verran paljon puhuttua. Aikoinaan, vuosi sitten, sain sen ihmeen aikaan, että järjestettiin Yleisradion tilasta yleiskeskustelu, ja täällä oli Yleisradion henkilökuntaa johtoa myöten hyvin paljon paikalla ja muitakin liikenneministeriä myöten. Silloin huomattiin, ettei syntynyt minkäänlaista yleiskeskustelua. Muutama minun sanoillani puoluepuhuri tai -puoskari kävi lausumassa muutaman fraasin, eikä keskusteltu.

Tämän lain yhteydessä esimerkiksi ensimmäisessä käsittelyssä ed. Lindén toivoi, että koska tässä on niin monitahoisia ja -syisiä asioita, tästä käytäisiin oikein kunnan yleiskeskustelu ja pohdittaisiin Yleisradion tilaa kaikin mahdollisin tavoin. Niin kuin sanoin, keskustelua ei käyty silloin, kun siihen oli tilaisuus. Meillä oli asiat ennakoitavissa: Tiedettiin, että lakia valmisteltiin jo silloin ja, kuten sanoin, Yleisradio oli itse huolissaan näistä asioista. Täällä, vaikka Yleisradio on meidän hallinnoimamme laitos, ei sitä keskustelua käyty.

Nyt kun puhutaan siitä, että liikenneministeriössä huitaistiin muutamat jutut, se on totta. Olen kuullut valiokunnan jäseniltä, että niin kävi. Puhuttiin kyllä jostain syivistä jutuista, mutta sitten viime metreillä kaikki haudattiin ja tehtiin jonkinlainen kompromissi.

Se on totta, mitä ed. Vistbacka puhui paikallisradiosta. Siellähän on todella käynyt niin, että kun ne ketjuuntuivat, suurella rahalla ja isoilla puolueilla on kaikki valta.

Viitaten äskeiseen keskusteluun siitä, että tällaisessa julkisjutussakin esimerkiksi meillä on täällä itsellämme, kansanedustajilla, hyvin tärkeä tehtävä tässä asiassa, minä kyllä sanoisin, että tiedotusvälineillä on ehkä vielä tärkeämpi tehtävä. Suomalaiset tiedotusvälineet eivät tutki eivätkä kerro juurista, pitemmistä syistä, mitä meistä kukin on tehnyt, vaan pinnallistaa meidät.

Koska isot puolueet, lähinnä kolme puoluetta, ja heidän taustavoimansa suuri raha omistavat

myös tiedotusvälineet — paikallisradiot, lehdet — pienten puolueiden ja vaihtoehtoisten ihmisten imagosta tehdään tahallisesti negatiivinen, kielteinen, ohut, tällainen anti-imago. Sitten on taas ihmisiä, joilla oikeastaan ei ole mitään syvempää, juuri poliittinen pitkä tausta, joilta ei löydy mitään syvempää työelämän kokemusta tai inhimillistäkään ja sydämellistä näkemystä, ja heistä suurella rahalla jotkut amerikkalaistyyppiset positiivisen ajattelun imagonikkarit tekevät joitakin merkittäviä hahmoja.

Tuli mieleen vain sekin, että kun ainakin pääoppositi puolueen johtaja aina lapsen kanssa esiintyy, aikoinaan jo 60-luvun Batmanissa todettiin se vanha lause, että aina, kun poliitikko tulee lapsen kanssa esiin, silloin on hätä, on muistettava, että on suuri hätä. On ehkä kaikkein fasistimetodisin keino tuoda lapsi kuvaan ja sitä kautta yrittää vaikuttaa kaikkein syvimpiin tunteisiin, ikään kuin politiikka olisi ... (Ed. Rinteen välihuuto) — No niin, tämä on niin sanottu fasistinen metodi. En puhunut mistään fasismista vaan fasistisesta metodista, joka on hyvin alkeellista tiedonvälitystä.

Myös paikallisradioille kävi niin, että tuli formaattiajattelu, kun ne ketjuunnetuttiin, potkittiin pois kaikki työntekijät. Sitten paikallinen leima katosi, kotimainen leima katosi, jopa Radio City täällä. Tällaiset formaatit: lyödään aina sama nauha sinne. Myös musiikista katosi monipuolisuus. Suomessa kilpaillaan valitettavasti tällä alueella hyvin yksipuolisella sektorilla. Ei oteta marginaaliryhmiä huomioon. Varsinkin Yle — kuuluisa lauseeni jo silloin — lähti siihen, että lähti kilpailuttamaan ja kilpailemaan aloilla tai alueilla, joille ei mielestäni kilpailu edes sovi. Niitä on toki muitakin alueita, mutta tässä ehkä kaikkein selkeimmin on nähtävissä Yleisradion epäonnistuminen. Esimerkiksi jokin Radiomafia on yksipuolistanut ohjelmaansa ja on myös suurten levyfirmojen, joita omistavat samat tiedotusvälinefirmat ja vastaavat, pelkkä tavallaan käsikassara.

Oikeastaan ei tässä muuta tällä kertaa. Kantatan ed. Vistbackan ehdotusta lisäykseksi lakiin.

Ed. K a n k a a n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Radio- ja televisiotoimintaa koskeva lainsäädäntö on nyt uudistuksensa siinä vaiheessa, että on kolmas käsittely menossa. Lain yksityiskohtiin en laajemmin puutu mutta muutama asiaan tässä yhteydessä.

Ensinnäkin totean, että digitalisointi on tulos-

sa ja varmasti lähivuosina tosiasia. Ilmeistä on, että me emme sitä voi eikä meidän kannatakaan suoraan vastustaa, mutta tietysti kysymyksiä herää digitalisoinnin suhteen muun muassa siitä, että on syytä huolehtia siitä, että kaikilla kansalaisilla, myös vähävaraisilla, eläkeläisillä ja muilla, on varaa ja mahdollisuus seurata televisio-ohjelmia jatkossakin. Digitalisoinnin vaatima laite maksaa muutaman tuhat markkaa. Se on iso raha monelle vähävaraiselle. Digitalisointi tuo ymmärtääkseni kaikkiaan 12 kanavaa käyttäväksi tässä maassa. On selvää, että meidän maahamme ei löydy potentiaalia täyttää tuota koko 12 kanavan määrää. Meillä on sen verran pienet markkinat tällä sektorilla, että 12:ta lähetyskanavaa ei pystytäkään varmaankaan täyttämään.

Mutta kanavien määrän moninkertaistumiseen liittyy vaara, joka on syytä tiedostaa. On nimittäin niin, että jos kanavia tulee lisää käyttöön, kilpailu kovenee. Kun kilpailu kovenee, ohjelmien laadusta lähdetään tinkimään. Nyt jo on tapahtunut valitettavasti niin, että vaikka meillä ei ole kuin neljä kanavaa, ilmeisesti halpa, laatusaltonaan varsin alhainen tuontiohjelmatarjonta on kasvanut. Sitä tietysti EU-direktiivien mukaankin pyritään rajoittamaan, mutta sitä osittain korvaa se, että kotimaassa valmistetaan mahdollisimman halvalla hyvin arveluttavaa ja laadultaan heikkoa viihdettä, jolla ohjelma-aikaa täytetään. Jos kanavien määrää kasvaa ja kilpailu kovenee, sitä halvemmalla pyritään ohjelmia tuottamaan, ja mitä halvemmalla niitä tuotetaan, sitä heikompilaatuksia ne ovat katsojien kannalta. Tällainen vaara on mielestäni olemassa, ja se on otettava huomioon, kun näitä asioita pohditaan.

Mielestäni erityisesti Yleisradion, jolla on tämä maksujärjestelmä käytössään — joka pitääkin olla, koska Ylellä on niin sanottuja julkisen palvelun tehtäviä, ja julkisen palvelun tehtävät edellyttävät, että on myös kaupallisten kanavien maksu Yleisradiolle — ei pidä alistua tällaiseen halpahintaiseen, ei-kotimaiseen tuontiohjelmiaan, jossa mentäisiin väkivallan, siveettömyyden ja muun tällaisen toiminnan osalta yhä vain kauemmas ja kauemmas.

Tällainen kehitys meillä on ollut, ja osaltaan — ei varmasti kokonaan mutta osaltaan — televisio-ohjelmien tason aleneminen on merkinnyt sitä, että meillä ovat väkivaltailmiöt lisääntyneet, perheongelmat kasvaneet, perheiden hajoamiset lisääntyneet, kasvatusongelmat lisääntyneet. Lapset katsovat yhä pitempään yöllä väkivaltaisista ja siveettömiä ohjelmia, ovat väsyneitä kou-

lussa jne. Tällainen kielteinen kehitys saa ikään kuin polttoainetta näistä huonotasoisista ohjelmista, joita jo nyt on liian paljon tässä maassa.

Sensuuriin emme tietenkään halua mennä, mutta jotenkin palautan mieliin ajatukset vähän menneiltä vuosikymmeniltä. Meillä oli Yleisradiossa ei vain hallintoneuvosto, joka on nykyin ja pysyy, vaan myös ohjelmaneuvostot eri yksiköillä. Voisi olla paikallaan, että vaikka ei sensuuri-mielessä niin kuitenkin jälkikäteen arvioinnin mielessä olisi harkittava ohjelmaneuvostojen palauttamista yleinen turvallisuus, perheiden vaikeudet, yhteiskunnan raastuminen ja kaikki tällaiset ikävät tekijät huomioon ottaen. Ohjelmaneuvostoissa voisi olla asiantuntijoita, kuten kasvattajia, eri aloilta. Nyt uskallan väittää, että ohjelmapolitiikka on aivan liaksi markkinamiesten käsissä. Mistä eniten saadaan rahaa ja mistä saadaan halvimmalla ohjelmia, sieltä ne hankitaan laadusta riittävästi piittaamatta.

Ohjelmaneuvostot, joissa olisi koulutettua väkeä ja toisaalta ihan kuluttajien, katsojien ja kuuntelijoiden, edustus, voisivat olla hyvä malli tulevassa tilanteessa ehkäisemään yhteiskunnan pahoinvointia. Se on erittäin vakava kysymys, ja eduskunnan tulee vakavasti harkita sitä, että ei pidä antaa markkinamiesten hoitoon tiedonvälitystä ilman riittävää kontrollia. Kansalaiset ottavat paljon yhteyttä meihin varmasti itse kuhunkin television ohjelmien osalta, ja jos niistä sitten jatkamme yhteydenottoja televisioyhtiöihin, vastaanotto on lähes nolla. Tietysti ohjelmapäivystykset ovat olemassa mutta eivät näytä puuttuvan asioihin riittävästi sitä kautta.

Tulee siis pyrkiä määrätietoisesti vähentämään väkivaltaa ja siveettömyyttä televisiosta ja myös radiokanavilta, ja tilalle on syytä ottaa rakentavia, perheitä, koteja, yhteiskuntaa vahvistavia ohjelmia, hengellisiä ohjelmia ja muita, kansallista näkökulmaa ja tervettä yhteiskuntaa rakentavia ohjelmia. Tässä on todella Yleisradiolla, MTV:llä ja Neloskanavalla ja tulevilla kanavilla vastuun paikka tämän kansan ja nuorison tulevaisuudesta. Kehityksen suunta on huolestuttava, ja siihen on puututtava. Mahdollisuudet on, jos tähän halutaan tarttua, ja eduskunnan on syytä korostaa, että näitä mahdollisuuksia on käytettävä. Mallejakin varmasti löytyy. Ohjelmaneuvostomalli on yksi. Varmasti monia muita mallejakin voivat viisaat ihmiset löytää, ja niihin on syytä panostaa.

Arvoisa puhemies! Olen valmis hyväksymään tämän lainsäädännön tällaisena näillä saatesanoilla. Totean, että ed. Vistbackan ponsi on asial-

linen erityisesti paikallisradioiden osalta. Nämä ongelmat, jotka tähän on kirjoitettu, ovat tosia.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! En millään muotoa haluaisi jatkaa keskustelua enää, mutta kun ed. Vistbacka mainitsi nimeni ja teki sen vähän epätarkassa yhteydessä, haluaisin oikaista. Sanatarkasti olen sanonut, että minun tietooni ei ole saatettu, että puolueet omistaisivat radioita, ja todellakaan puolueet eivät omista radioita. Se oli se, mitä sanoin keskustelussa, johon ed. Vistbacka viittasi.

Sen sijaan olen aika lailla samaa mieltä hänen kanssaan ketjuttamisilmiöstä. Se sisältää arveluttavia piirteitä, ja siitä voi muodostua uhka sellaiselle radiotoiminnalle, jota on ajettu takaa silloin, kun paikallisradioihin on menty. Voi olla, että jos tämä ketjuttamisen menettely jatkuu pitkään, tulee harkittavasti eräänlainen amerikkalaistyyppinen lainsäädäntö, jossa tällaisiin ilmiöihin suhtaudutaan hyvin kielteisesti ja voimakkaasti.

Mitä tulee ed. Kankaanniemen mainintaan ohjelmaneuvostoista, haluamatta jatkaa todellakaan keskustelua, olen itse istunut Radio- ja tv-toimittajien liiton edustajana television ohjelmaneuvostossa vuosikautia. Ne olivat tyylipuhtaasti ahdasmielisyyden markkinat, joilla ahdasmielisyydessä kilpailevat ihmiset kamppailivat siitä, kumpi ja kuka on enemmän ahdasmielinen. Kun sitten mentiin tilanteeseen, jossa mietittiin, onko ohjelma hyvä vai huono, kaikenlaisen kritiikin ja älyllisen toiminnan irvikuva saattoi olla siinä, että äänestyspäätöksellä jokin ohjelma todettiin hyväksi tai huonoksi. Jos esimerkiksi Kesäkadun hissi olisi mennyt ennen äänestystä epäkuuntoon, tulos hyvästä ja huonosta olisi tämän hissin takia ollut täysin päinvastainen kuin se oli muuten.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi arvosteli televisiotoimintaa väkivallan ja siveettömyyden levittämisestä ja halusi korvata sen hengellisellä ohjelmalla, jos nyt hiukan kärjistän hänen sanomaansa. Kyllähän tietysti hengellisetkin ohjelmat hyviä on ja niillä on omat katsojansa.

Mutta kyllä minun täytyy vilpittömästi sanoa asioita mietittyäni, että suomalainen televisio, on se sitten mikä kanava hyvänsä, ja väkivalta, jota siellä esiintyy, ei ole niin mahdottoman paha ollenkaan. En usko, että meidän ilmiöt, esimerkiksi nuorison suhteen väkivaltaiset ilmiöt, olisivat sieltä peräisin. On aika hyviä ohjelmia. Jos-

kus harvoin saattaa tietysti olla joitakin semmoisia, joita voi katsella kyseenalaisella silmällä.

Mutta sen sijaan videofirmat, joissa myydään tänä päivänä 95 markalla ja 9 markalla vuokraamaan videoita, ovat sellaisia paikkoja, jotka levittävät väkivaltaa. Kun katsoo siellä, kun on näitä vuokraajia, on semmoista pientä tyttöä ja poikaa, alle 10-vuotiaista. Sinne mennään kortin kanssa ja otetaan ja katsotaan ja muuta. Siellä on säännöllisesti kaikki vuokrattava tavara sellaista, joka on kyseenalaista esimerkiksi nuoren ihmisen kehityksen kannalta. Tämä on se ongelma eikä niinkään televisio. En minä voi sanoa, että televisiossa on kovin paljon raaistavia tai siveettömiä ohjelmia, joita ed. Kankaanniemi tarkoitti.

Ed. C. A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Tekee mieli vain ihan lyhyesti kommentoida ed. Kankaanniemen puheenvuoroa. Se oli mielestäni sillä tavalla huono puheenvuoro, että se on tällainen yleisen tason jeremiadi, jonka ed. Kankaanniemi on muistaakseni jo kohta 12 vuoden aikana aina silloin tällöin pitänyt, ja aina kaikki raaistuu ja huononee ja menee pieleen. Tämä on tällaista mustamaalausta ja tuomiopäivän odottamista, joka mielestäni kyllä pitäisi perustella konkreettisilla esimerkeillä.

Mitä tulee tv-ohjelmiin, oli huomattavasti raaempia ohjelmia vielä kymmenen vuotta sitten. Siinä suhteessa on saatu aika paljon parannusta aikaan. Myös kulttuuripuolella on aivan viime vuosina tapahtunut huomattavaa edistystä. Kulttuuriohjelmat tulevat tiettyinä iltoina, ja ne ovat aika hyvin tehtyjä nykyään. Myös uutis- ja ajankohtaisohjelmat ovat parantuneet. Mielestäni tällainen yleinen jeremiadi ei kyllä palvele yhtään mitään.

Ed. Kekkoselle, joka sanoi, että suuret puolueet eivät omista radioasemia. Kyllä ne vaan omistavat uuden lainsäädännön myötä.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Kanssaledustaja Kekkoselle haluan sanoa melkein saman asian, kuin ex-ministeri C. Andersson sanoi.

Toiseksi, vaikka kunnioitankin ed. Kekkosta asiantuntijana, niin oli hupaisa lause häneltä tuo "voi muodostua uhka ketjuuntumisesta". Kyllä ed. Kekkonen ei nyt tiedä tosiasioita. Suomessa on hyvin ketjuuntunut paikallisradiosysteemi. Paikallisradioiden idean kannalta se on todella säälittävää, koska niiden piti olla paikallisia, oman seudun asioita esille tuovia ja muuta. Nyt ne ovat todella ketjuuntuneet jo selkeästi.

Ed. Aittoniemelle. Toivottavasti hänen puheenvuoronsa videoista ei ennakoi sitä, että täällä taas alettaisiin hurskastella ennen vaaleja, nyt kun videolaki saadaan lopultakin sille tasolle, että saa levittää 18-vuotiailta kiellettyjä videoita, ja tässä mielessä ollaan Ylen kanssa samalla viivalla. Kyllä mielestäni siinäkin enemmän ovat kasvatusasenteet, vanhempien vastuu ja muu kyseessä kuin se, että lapset menevät tuosta noin lainaamaan hirveitä videoita. Toivotaan, ettei tämä tarkoita sitä, että videolakia ei lopultakin saataisi läpi täällä sellaisessa vapaamielisemmässä muodossa.

Ed. Peltomo: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on paljon puhuttu lasten ja nuorten käyttäytymismalleista ja siitä, mistä he saavat väkivaltaisia käyttäytymismalleja. Olen itse sitä mieltä, että näitä käyttäytymismalleja antavat erilaiset pelit ja videot. Jopa Ylen ohjelmat ovat väkivaltaisuudessaan nousseet kaupallisten kanavien rinnalle. Taannoin eräs tavallinen armeijan käynyt mieskin kertoi, että ohjelmat ovat niin raakojia, ettei edes hän voi niitä katsoa. Ei voi muuta kuin kysyä, mihin on kadonnut Ylen vastuullinen palvelutehtävä.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti vain paikaltani asettua tukemaan ed. Kankaanpuheen puheenvuoroa, kun sitä täällä hieman moitittiin. Tätä samaa keskustelua tv- ja videoväkivaltaohjelmien vaikutuksesta lasten ja nuorten käyttäytymiseen käytiin täällä jo viime torstaina. Silloin esitin vähän perusteellisemmassa puheenvuorossani myös huolestumiseni siitä, riittävätkö tässä nyt hyväksyttävässä laissa olevat säädökset kaikkeen siihen, mihin niiden toivoisi riittävän.

Kyllä kai tämän alan asiantuntijat ovat varmaankin ongelmista perillä, kun ovat lain 19 §:ään esittäneet säädettäväksi määräyksiä siitä, mihin aikaan lasten kehitykselle haitallisia televisio-ohjelmia pitää esittää. Eli on kiinnitetty huomiota siihen, että lastensuojelunäkökulmasta tulisi esille.

Olen luopunut ponsiesityksen tekemisestä, kun tutustuin lakiin vähän tarkemmin. Lain 6 luvussa on seuraamuksia siitä, mikäli lain säädöksiä ei sovelleta käytäntöön. Ajattelen niin, että tällaisessa asiassa, joka perustuu enemmän kotiin, isien ja äitien valvontaan, niin kuin täällä todettiin, eivät varmaankaan ponsilauselmat ja välttämättä lain pykälätäkään auta. Toivoo vain täytyy tässä yhteydessä, että meillä päättäjillä

olisi aikaa paneutua perheiden, kotien ja lasten ja nuorten käyttäytymisilmiöihin hieman enemmän ja siihen aivan lähiaikoina myös tarjoutuu mahdollisuus.

Ed. Kekkonen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. C. Anderssonille, jonka puheenvuoro oli jälleen kerran hieno, haluaisin vain sen sanoa, että tarkoitan sitä, että mielestäni puolueet suoraan eivät omista paikallisradioita.

Ed. Virtaselle ketjuuntumisasiasta. Todellakin se voi olla uhka, mutta vielä tässä vaiheessa esimerkiksi sellaiselle asialle kuin sananvapaudelle tähänastinen ketjuuntuminen mielestäni ei muodosta uhkaa. Mutta on tietysti aivan selvää, että sitä asiaa täytyy herkeämättä seurata, jotta näin ei tulisi tapahtumaankaan.

Sitten väkivallasta, ed. Peltomo otti sen muiden muassa esille. Yleisesti ajattelen niin kuin ed. Peltomo sanoi, mutta se minua tässä keskustelussa vähän vaivaa, että ei erotella millään tavoin sitä väkivaltaa, mikä on todellista väkivaltaa, ja sitä väkivaltaa, mikä on fiktiivistä väkivaltaa, ikään kuin leikkiväkivaltaa, joka kuitenkin saattaa luoda juuri niitä malleja, joista nyt on paljon puhuttu, joita nuoriso on omaksumut. Minusta olisi kohtuutonta vaatia, että sitä väkivaltaa, jota maailma parhaillaan kokee, kiellettäisiin esittämästä sen takia, että se on niin raakaa. Raakuus nyt vain sattuu kuulumaan tähän maailmaan. Mutta se, että väkivallasta tehdään leikkiä, että sankareihin ei satu koskaan, on minusta asia, jota pitäisi pohtia erittäin vakavasti.

Ed. Kankanniemi: Arvoisa puhemies! Televisiota katsotaan tänä päivänä aika monta tuntia keskimäärin joka päivä, koko kansa katsoo, lapset myös. Ihmettelen hieman sitä, että kun toisaalta ollaan kääntämässä vastuu videoiden puolelle, samanaikaisesti ollaan vaatimassa videolain kumoamista. Tiedetään, että väkivaltavideot ovat nyt kiellettyjä ja valvonta ei kunnolla pelaa, mutta nyt ollaan sekin poistamassa, jolloin sallitaan entistä enemmän väkivallan esiintulo. Minusta yhteiskunnan valvonnassa olevalle televisiotoiminnalle, kun sitä lailla säädellään, on asetettava täällä rajat. Niitä halusin peräänkuuluttaa ja hämmästyin syvästi, kun entinen ministeri Anderssonkin on markkinavoimien edunvalvojana niin pitkälle astelemassa, että ei mitään rajoituksia, kaikki on hyvin. Kuitenkin perheiden pahoinvointi on silmiinpistävä. Lapset tekevät väkivallantekoja. Vaikka onkin jeremiadia

mainita tämä, ei tosiasiolta pidä eduskunnassa millään puolella salia silmiään ummistaa. On tehtävä se kaikki, mitä on tehtävissä.

Kuka tarvitsee väkivaltaohjelmaa, sitä olen monta kertaa ajatellut ja kysyn nytkin, kuka sitä tarvitsee, on se sitten fiktiivistä tai ihan realistista. Ei sitä kukaan tarvitse. Kyllä se voidaan poistaa vaikka kokonaan ja kansan elämänlaatu vain paranee siitä. Kyllä rajat pitää panna. Aivan selvästi lastenkin käytöksen osalta rajattomuudesta kärsitään kaikkein eniten. Aikuisten ja eduskunnan osaltaan on rajat asetettava.

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Kuten hallituksen esityksen toisenkin käsittelyn yhteydessä myös tässä kolmannessa käsittelyssä varsin paljon keskustellaan yhteiskuntaa järkyttäneistä tapahtumista, joita vastikään eri puolilla on meitä vastaan tullut, ja tietysti kotkalaisena ja Kaakois-Suomesta tulevana asiat ovat koskettaneet vielä enemmän kuin ehkä keskimäärin.

Mielestäni tässä on kyllä lähdeittävä siitä, että kun ajatellaan väkivaltaa, joka tulee televisioruudun kautta, on se fiktiivistä tai faktaa, lapsen mahdollisuudet erotteluun ovat varsin heikot. Silloin kyllä kotien ja vanhempien osallisuus olisi välttämätöntä. Toisaalta tiedämme kaikki ne ongelmat, mitkä koteja koskettavat, ja silloin kyllä yhteiskunnan kädenojennus tässä on välttämätöntä, niin että yhteiskunta tukee koteja, vanhempien jaksamista ja osaamista. Se on aivan selvää. Se tapahtuu kyllä eri säännöksiin ja myös lainsäädännön avulla.

Mielestäni ed. C. Andersson, joka kyllä vastaa tietysti itsekkin, ei vähätellyt tätä ongelmaa. Hän puhui siitä, mikä television ohjelmatarjonta on tällä hetkellä verrattuna aikaisempaan.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Kun tämä jeremiadi nyt alkoi, niin sen verran alkeispsykologiaa, että on hyvin paljon näyttöä siitä, että perheiden pahoinvointi tulee aivan muista syistä. Lasten on saatava purkaa pahaa oloaan katsomalla näitä juttuja turvallisessa seurassa, ja heidän tulisi nähdä esimerkiksi rangaistuksen tulevan. Useasti on sanottu, että on näytettävä sellaiset väkivaltakohtaukset, joissa rangaistus tulee selkeästi, ja vanhempien on vielä oltava mukana, ja silloin se palvelee todella rankasti asioitten purkua, koska elämme pahoinvointiyhteiskunnassa. Ed. Kankaanniemen käsitykset ovat kyllä jostain muualta kuin, voisiko sanoa, nykytieteestä, vaikken sitä kaikin kohdin kannata.

On menty jopa niin pitkälle sen pohtimisessa, miksi jotkut sortuvat väkivaltaan — nuoret, jotka ovat heikompia ja jotka useasti tulevat rikkinäisistä kodeista — että on väitetty, että he tekevät näitä asioita, koska eivät itse ole tutustuneet kipuun. Jotkut tutkijat ja psykologit ovat sitä mieltä, että meidän olisi otettava jonkinasteinen ruumiillinen kuritus käytäntöön. Jotenkin pitäisi nämä pahantekijät, väkivallantekijät, jotka ovat liian psykedeeilisiä tai liian epätodellisessa virtuaalimaailmassa, tutustuttaa jollain luunapilla tai korvasta väännöllä tai ruoskan iskulla siihen, että se todella sattuu. Ero fantasialla, filmillä ja todellisuudella on niin rankka. Älkääkään nyt heti sanoko, että olen sitä mieltä, että lapsia pitää hakata ruoskalla. Mutta tässä on sen verran näyttöä siitä, että todellisuus on kuitenkin hyvin kaukana siitä, mitä filmeissä tapahtuu.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Peltono nosti esille väkivallan läsnäolon nykyisessä joukkoviestinnässä, ja keskustelussa on viitattu myös joukkoviestinnän kaupallistumiseen. Näillä kahdella asialla on epäilemättä yhtymäkohdansa toisiinsa nähden.

Ed. Kekkonen puheenvuorossaan, jos oikein ymmärsin, totesi hieman toisesta näkökulmasta, että itse asiassa raakuus kuuluu maailmaan ja sen takia se myös joukkoviestinnässä tulee lävitse. Olisin kuitenkin tähän sen täydennyksen tehnyt, että maailmassa on paljon asioita, jotka kuuluvat maailmaan eivätkä kuitenkaan yksityiskohtaisesti ole viestintävälineissä. Vaikka tietysti tänä päivänä, jos seuraa amerikkalaista keskustelua, häkeltyy siitä, että myös sellaiset asiat, jotka todellisuudessa kuuluvat kylläkin elämään, mutta joista ei normaalisti keskustella julkisuudessa, ovat myös julkisessa keskustelussa.

Väkivalta tässä suhteessa, kun se tulee joukkoviestintien kautta, on poikkeavaa siitä tavallaan tarunomaisesta kerronnasta — lasten sadut ovat perinteisesti hyvin väkivaltaisista alkaen vaikka Punahilkka-sadusta — että lapsellakin on siinä välissä suodatin eli mielikuviutus. Silloin kun kuvallisen viestimen kautta väkivalta tulee, niin toden ja tarun toisistaan erottaminen on käytännössä mahdotonta. Tässä suhteessa on itsestään selvää, kun ennen kaikkea amerikkalaistakin kulttuuriakin on tutkittu, että nimenomaan televisioviestintä, kuvallinen väkivalta, on ollut lisäämässä väkivaltaista käyttäytymistä yhteiskunnassa laajemminkin. Siinä suhteessa nämä puheenvuorot täällä väkivallan yleistymisestä

joukkoviestinnässä ovat äärimmäisen varteen- otettavia ja tärkeitä.

Ed. S u h o l a : Arvoisa puhemies! Me olemme mestareita etsimään syyllisiä aina jostakin muusta kuin itsestämme. Tämä on yleisinhimillistä. Kyse on rajoista, mutta ei minusta kuitenkaan siitä, mitä televisiosta tulee.

En puolusta väkivaltaohjelmia, mutta ratkai- sevämpää kuin se, mitä siellä katsotaan, on se, kenen kanssa katsotaan. Lapset katsovat tänä päivänä yksinään televisiota. He eivät kykene erottamaan faktaa ja fiktiota, uutisia tai väkivalta- videoita. Heidän kanssaan ei keskustella niistä ohjelmista, ei keskustella elämästä, ei keskustella ihmisyydestä. Heidät jätetään yksin sen kummal- lisen, käsittämättömän informaatiokaaoksen valtaan, joka virtuaalitodellisuudessa on. Niinpä viimeiset tutkimukset kertovat, että esimerkiksi lasten autismi on lisääntynyt, koska he vetäyty- vät omaan maailmaansa, kun heillä ei ole keinoa eikä kykyä eikä kumppania kommunikoida siitä, mitä he näkevät ja kokevat.

Ed. Virtanen sanoi, että on tärkeää purkaa juttuja turvallisessa seurassa, ja siinä on se tär- keä sana "turvallisessa". Mutta eivät lapset voi purkaa niitä juttuja, kun he katsovat niitä yksi- nään. Tämä on keittiöpsykologin mielipide, enkä pidä itseäni asiantuntijana, mutta minusta vain tuntuu jotenkin, että sitä vanhemmuutta tässä nyt itketään, sen puutetta, enemmän kuin sitä, paljonko televisiosta tulee mitään lajia oh- jelmaa.

Kun puhutaan väkivallasta, jota nuoret osoit- tavat toisilleen, niin ratkaisevaa on kai se, että puuttuu empatia, puuttuu kyky kuvitella, miltä siitä toisesta tuntuu, kun se saa iskun, potkun osakseen. Sen vuoksi mieluummin, ed. Virtanen, kuin ruoskaa minä käyttäisin satua, koska satu opettaa muodostamaan mielikuvia.

Ed. T a h v a n a i n e n : Arvoisa puhemies! Minäkin peräänkuuluttaisin mieluummin kotien vastuuta ja kasvatusvastuuta kuin pelkästään "laillisen yhteiskunnan" taholta tulevaa ohjausta myöskin tv:n katselussa.

Sen verran haluaisin todeta muun muassa ed. Kankaanniemelle, että olisi todella mielenkiin- toista nähdä näitä taustaselvityksiä ja myöskin niitä tilastoja, kuinka todellisuudessa televisio on vaikuttanut lasten maailmaan ja väkivaltaisuu- teen ja onko se lisännyt sitä vai onko siinä ollut hyvin monia muita tekijöitä, kuten täällä keskus- telussa on käynyt ilmi.

Muun muassa lakivaliokunnan saamien selvi- tysten mukaan — siellä myös muuten ed. Aitto- niemi istuu — rikollisuus on vähentynyt viime vuosien aikana. Toki tämän päivän tilannetta emme tiedä, koska tilastot laahaavat hieman jäl- jessä. Mutta ihan viime vuosilta, kun olemme nähneet rikollisuuteen liittyviä tilastoja, niin ri- kollisuus on vähentynyt. Ehkä se on muuttanut muotoaan, ja sinällään laadullinen analyysi mää- rällisen rinnalla olisi sen vuoksi tarpeellista.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljuselle ihan tarkennuksena vain se, että kun puhuin raakuudesta, tarkoitin esimerkiksi sodan raakuutta. Kun maailmassa käydään sotia ja sodat tuottavat, mitä tuottavat, niin se kuuluu siihen todellisuuteen, josta meidän täytyy tietää. Voi sanoa niinkin, että rauhanomaisessakin elä- mässä yhteiskunnalliset rakenteet saattavat tuot- ta raakoja ilmiöitä, jotka kuuluvat siihen miel- tämisperiin, mikä meille kuuluu.

Ed. Suholalle, ei se ollut keittiöpsykologiaa. Se on hieno oivallus, minkä te esititte.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Vist- backa ed. Virtasen kannattamana tehnyt 1. vas- talauseeseen sisältyvän lausumaehdotuksen.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Liikennevaliokunnan mietintöön sisältyvät kaksi lausumaehdotusta hyväksytään.

P u h e m i e s : Lopuksi on päätettävä ed. Vistbackan lausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Vistbackan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 12 ei-ääntä; poissa 83. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 21 kohdan kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 81/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laeiksi aravalain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 90/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1998 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 69/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 23/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain 79 ja 85 a §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 33/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 24/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys Australian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 97/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 25/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 25.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys Israelin kanssa tulo- ja varalisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 98/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 26/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi väylämaksulain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 84/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 7/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Ihan muutamalla sanalla varsin pienestä lainmuutoksesta eli väylämaksulain muuttamisesta. Tämä laki on joiltakin osin periaatteellisesti sangen mielenkiintoinen, eli tässä päätösvaltaa siirretään liikenneministeriöltä alaspäin eli Merenkulkulaitokselle. Tämä päätösvalta koskettaa nimenomaan väylämaksuhelpotuksia ja väylämaksuvapautuksia.

Sinällään mitään suuria ongelmia ei tästä varmaan tule, mutta tähän liittyy mielestäni eräs mielenkiintoinen periaate. Kun huojennuksia haetaan, ymmärrän hyvin, että silloin, kun päätöksen tekee ministeriö, mitä ilmeisimmin ei kovin suuri tarve ole muutoksenhakuun eli on voimassa valituskielto. Mutta kun näitä tehtäviä siirretään alemmalle viranomaistaholle, yhä edelleen säilytetään valituskielto. Jollakin tavoin tuntuu siltä, että oikeussuoja on puutteellista eli ikään kuin turvaudutaan vanhoihin säännöksiin oikeussuojan osalta, vaikka päätäntävaltaa siirretään alaspäin. Minusta tämä kehitys on sangen huolestuttavaa, vaikka myönnän, että aina on mahdollista tehdä uusi hakemus, kun yksi kielteinen tulee.

Arvoisa puhemies! Niin kuin eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen yhteydessä totesin, jotenkin talonpoikaisjärjellä ajateltuna tuntuu oudolta, että tarkoituksella tehdään ja hyväksytään sellaisia lakiesityksiä, jotka käytännössä lisäävät virkamiesten työtaakkaa samojen asioiden pyörittämiseen. Tässä nyt on perusteltu nimenomaan valituskieltoa sillä, että uusi huojennushakemus voidaan panna vireille aiemmin annetusta päätöksestä huolimatta.

Arvoisa puhemies! Tässä on tietysti otettava huomioon se, että tämän lain mukaan, nyt kun päätösvaltaa delegoidaan alemmas, liikenneministeriöllä on mahdollisuus ottaa periaatteellisesti tärkeät asiat ratkaistavakseen, mutta valitettavasti ei ole lain perusteluissa enkä myöskään valiokunnan mietintöön saanut sisällytettyä min-

käänlaista lausumaa siitä, mitä mahdollisesti liikenneministeriö ja hallitus ovat tarkoittaneet tällaisilla periaatteellisilla asioilla. Eli heitetään vain sanoja tänne, ja sitten käytäntö muotoutuu sellaiseksi kuin muotoutuu, ja virkamiehet pyörittelevät samoja asioita päivästä toiseen monta kertaa, jos ne ovat hieman vaikeita.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämän hallituksen esityksen, väylämaksulain muuttamisen, ensimmäisen käsittelyn yhteydessä haluaisin kiinnittää huomiota vain yhteen asiaan, nimittäin siihen, että Merenkulkulaitoksen budjetointihan on siirtynyt nettobudjetoinniksi ja sille ollaan nyt siirtämässä nimenomaan väylämaksulain mukainen päätäntävalta maksujen suuruudesta.

Tähän liittyy kyllä sellainen ongelma, joka ehkä kärjistyy entisestään. Jo nyt väylämaksut ovat todella korkeat ja aiheuttavat suomalaisille merisatamille ongelmia kilpailutilanteessa nimenomaan Baltian suuntaan ja Saimaan vesistöalueelle myös. Nimenomaan Saimaan alueella on myös ongelmia, jotka ovat korostuneet maksujen nousun yhteydessä. Tämä ei koske ainoastaan väylämaksuja vaan myös luotsausmaksuja. Huolimatta siitä, että Saimaan alueella esimerkiksi tapahtuu valtion kannalta pitkälle menevää subventointia, kuitenkin purjehtiminen sinne on kallistunut entisestään ja uhkaa koko tätä tärkeää sisävesireittiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys konttilaiksi sekä turvallisuutta konteista tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 86/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 8/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15.29.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
